

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

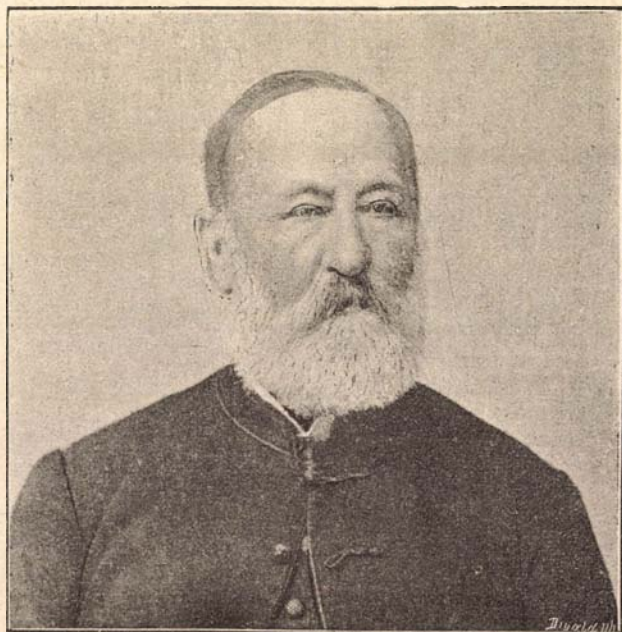
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTIK: Dr. BRASSAI SÁMUEL és BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára egész évre 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára : 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai 5 évi kötelezettséggel egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Iszlai Márton egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra (unitárius leányiskola).

Lőfi Áron.

(Arczképpel.)

Lőfi Áron 1825 szeptember 17-én született. Kevés székelybirtok tulajdonosa, a higgadt gondolkozású atya, 3 fia közül egyiket akarta taníttatni, a két nagyobbak nem volt erre hajlama; Áron legkisebb — alig tiz éves — önként ajánlotta magát a

tudományos pályára s Ferencz nevű 2 évvel nagyobb koru fivére helyett, ennek testére szabott öltönyébe bujtatva, kezdetre Székely-Keresztúron tanulását s Kolozsváron folytatta az 1848-ik évig.

Forradalmi katona lett az önkéntes sorhadban, több csatában részt vett s a világosi fegyverletételnél főhadnagyi ranggal volt jelen. A következés elöl menekülésre lett volna alkalma, de bevárta a következést s beosztva az osztrák hadseregbe, Velenczébe küldetett; 1851 október 14-én elbocsáttatott szabadsággal s gyalog utazott haza, Laborfalvára, szülői karjai közé, kimerülve a hosszú út fáradoimai és nélkülözései miatt, betegen; e betegségéből december hóban felépülve, visszatért tanulmányai bevégezése végett a kolozsvári főtanodába. 1852 februárban a tordai algyimnasium főnöke, 1853 január végén dézsfalvi lelkész; 1860. május 16-án bölöni lelkész és 1880. november 11-én a háromszéki egyházkör esperessévé lett.

Nősült 1861 január 2-ikán s 4 fiu és 3 leány atyja lett, kiknek nevelése — neje 1883. évben elhalván — neki nagyon sok gondot adott.

Alkotása az egyházi életben a bölöni ekklézsiában és az egyházkörben az anyagi jóllét és a szabad gondolkozás fejlesztésében áll, mely feladatát annyira híven oldotta meg, hogy a folyó 1893. évi június 11-én 40 évi lelkészi szolgálata betöltésével megtartott jubileuma — az esperessége alatti egyházkör által rendezve — fényesnek mondható: elismerésül szolgálata érdemeiért.

Laborfalván, 1893 június.

Kiss Sándor.

Emlékül

Lőfi Áron esperesnek papságának negyven éves jubileumára.

Szabad hazáról álmodék az ifju,
Kívíva minden, miért kardot foga.
Álmában pap volt, vállán palástja
S telve hívőkkel az Urnak temploma.
Ünnep volt: a feltámadás ünnepe,
Ajkán a szó, mint permeteg hullt alá:
Nem vész az el soha, mi égből eredt,
Bár egy világnak haragja sujtaná.
Nem marad földben, a mi halhatatlan,
Bár sirján tombolva örül a gyáva:
Kitör onnan is, mert élete örök
S megdicsőülten tér vissza honába.

Vissza honába . . . ez édes gondolat
Felébreszti ismét a zord valóra.

Ah, de nem magyar föld ismert egének
Borult föléje mosolygó kék boltja.
Fényesebb volt tán a lagunák felett
S merészebben vált ki a hajnalcsillag,
S mit enyhe szárnyán hozzá küld a szellő
A Lombard-sikről, bőditőbb az illat.
Ah de mindez oly szokatlan, oly hideg,
Lelkét nem érdekli, nem ragadja el,
Mosolygó arcra s bájoló zenére
Még fásultabb lesz az ifjai kebel.
Ámde nő vágya egyre: az a honvágy,
Mely csak igazán magyar szivben terem,
A mikor távol az édes hazától
Nehéz fegyverben *szolgálni* kénytelen.
Mikor a gyászos anya életere
Lekötve vadul és csak alig lüktet,
Fosztva ékétől, a szent szabadságtól,
Bár oda adók érette vérünket.
Ah az a honvágy keverve keservvel
Néha ugy elfogta érző kebelét,
Hogy gyakran megeredt könnyének árja
Sohajtva ejté ki hazája nevét.
Átélté újra a nagy küzdelmeket,
Ott vala a csaták bőszi viharába'
Száguldó paripán, kifent aczéllal
Részvett ő is a hősök babérijába'.
Látta a halált s nem remegett tőle,
Bár miként a kalász hullott az ember,
Mert tudta, hogy csak gyávéát ér csapása,
De a bátorhoz közeledni sem mer.
Hogy forrt kebele, mint villogott szeme
A nagy időknek dicső emlékébe',
Ah de most hirtelen elborul arcza
És szent haragra lobban tekintete.
Egy szó kél ajakán, egyetlen szó
És e szóban milyen sok fájdalom,
Mennyi gyász és mennyi reménytelenség:
'Világos' te áldatlan sirhalom,
Hol utolért a zord sötét éjszaka,
Golyó és bitó, rabláncz és bujdosás
S a mi mindannyinál százszor súlyosabb,
Haj, ez egyszer itt győzött az árulás.
Hálóját kiveté az ifjura is,
Iladnagyi ruháját letépték róla
S most Olaszhon enyhe ege alatt

Szívét a honvágy tépi, marczangolja.
Oly epedve várja szabadulását,
Hogy mikor jön el az édes óra már,
Mikor lehányva megutált fegyverét,
Repülhet haza, mint a szabad madár.
El-elkiséri szeme légi utján
A barna felhőt, a mint északra tér,
Sohaját küldi a szellő szárnyain . . . .
Reménye kihál, majd ismét újra él.
És újra éledő reménye teljesült:
Szent hazája határát átlépheté,
Csókját lehelte a néma göröngyre,
Sietett, repült a szép Erdély felé,
Hol az ismert bérczek kék határin át
Hívólag köszönté drága otthona,
Hol rokon s barát ölelő karja közt
Feledve lön átélt hosszu nyomora.
Ifju volt s az ifju oly könnyen feled.
Ámde szívében olthatatlan ége
A honfibu, melynek emésztő lángja közt
Kilépe az élet szinterére . . .
Más harczot kezdni, tán megasztosabbat,
Hol a hitnek szent könyve: a biblia
Lön fegyvere, a melynek fénye mellett
A nemes harczot kellene megvívnia:
Ha elveszett a haza szabadsága,
Védve legyen a lelkiismereté!
S az *Aron* próbált erejében
Bizva lépett a vezér *Mózes* mellé,
És megosztá búja-gondját sergivel
A sok csapás közt vigaszt hintve szét
S ha néha napján volt még öröme is
Megosztá azt is, bár szive vérezék.
Oh hányszor nem látta a habok között
Sülyedni azt a drága kis hajót,
Melynek árboczát az „egység“-nek hite
Állítá fel s átélt háromszázadot.
Most küzdve „*behajtott lobogó*“ alatt,
Majd „*csend s vihar váltják egymást*“ felette,
Most „*üldözött testvért siet fölvenni*“,
Majd ismét „*a Golgotha*“ remegtette.
De új életet nyer a „*romok között*“,
Adván a jó ég „*halhatatlanokat*“,
Kegyes szemével rája is tekint:
Felhozza napját s büszkén vallja most

Van joga az élethez „*törvény szerint*“.*
Te vagy, te kis hajó egyházunk képe,
Áldás recád és áldás azokra is,
Kik a nehéz mult viharát átélve
El nem szédültek bármi nagy okra is,
De talpra álltak Anteusként újra,
Erős kezökbe evezőt ragadva,
Izzadásuk bérét nem várva mástól:
Föllelék azt ennenmagukba.
Mert hisz minél keserűbb a küzdelem,
Annál édesebb a lelki jutalom,
A fáradozásnak bére kétszeres,
Ha a hálaérzés dereng át azon.
Éltünk delén avagy hajlott korunkban
Oh csak egy lehet a békitő vigasz:
Hogy a mit *hasánk- s egyházunkért* tevének,
Nem vész soha, mert az úgy *szent igaz*.
Ez édes gondolat ada új erőt
Ifjunk szívébe, a midőn kiszálla,
S a mult küzdelmének fényes képe
Derűt bocsátott nemes homlokára.
S ha megülte vállát az élet terhe,
S ha csapást mért rája a sorsnak kénye:
Önlelkéből nyere vigasztalást:
Enyhült szive s fennmaradt reménye,
Reménye, hogy majdan biztos révbe ér,
Hol nemes munkáján végig tekinthet
S öröme gyulhat arca, mert boldogok
Haza és egyház: eme drága kincsek.
Oh hány tavasznak nyilott ki virága,
Míg e szent öröm arczára pirt vona,
Majd jött az élet dele s megjött lassan
Nem várva bár, az élet alkonya.
És ez alkonyinak deréje oly édes:
Megére mindent, óhaja teljesült:
Szabad hazában szabad lőn szent hite,
Mindkettőre áldó béke napja sűt.
Nem álmodik többé szabad hazáról,
A kivívott jogot békén élvezi,
Negyven évnek átélte hosszú sorából
Már csak az öröm maradt fenn neki.
Lelkét emeli ama szent gondolat:
Nem vész el soha, mi égből erede:

* Az unitárius egyház történetének fejezetei. L. Ferencz J. Unitárius Kis
Tükör cz. művét. Szerző.

Haza és egyház drága szabadságát
Védi, megáldja az »egy« Isten keze.
Védje és áldja öreg bajnokát is,
A kit szent lelke küzdésre hevitett,
Adván kezébe kardot és bibliát,
Hogy oltalmazza a hazát és hitet.

Brassó, 1893. jun. 10.

Végh Mátyás.

Üdvözlő beszéd,

melyet a D. F. E. aranyos-torda köri fiok-egyletének aug. 12-ik napján tartott alakuló gyűlésén mondott: Boros György egyl. titkár.

Üdvözlöm az aranyos-tordai egyházkört és örvendek, hogy az az erő, a melyet a Dávid Ferencz-Egylet ennek a körnek egyes tagjaitól nyert, most itt egyesítettetni szándékoltatik, mert régi igazság, hogy *egységben van az erő*.

Én ennek a mozgalomnak nagyon örvendek, nemcsak mint a D. F.-E. titkára, hanem örvendek úgy is, mint *vallásos ember* és mint *magyar polgár*.

A vallás sorsa bizonyos. Bizonyos, hogy az egyénnek mindig volt és mindig lesz vallása, ő mindig hitt és hinni fog egy eszményi fenségben, a mely szerinte tökéletes, a melyet ő szépnek és magára nézve üdvözítőnek tart; de minden eszmény csak úgy és akkor számíthat életre és állandóságra, ha megvalósítható lesz mások által is. Midőn az egyéni eszmény közössé válik, s midőn azok, a kik azt magokénak vallják, egyesülnek, megalakul az egyház, és ennek a jövője már nem egészen bizonyos, mert attól függ, hogy a tagok egysége mennyire erős, mennyire van helyesen és rendszeresen táplálva, mennyire van helyesen és jól illesztve be az emberek többi számtalan szövetkezetei közé, mert mi emberek nemcsak a mások, hanem a magunk dolgait vizsgálva is, hozzá vagyunk szokva ahhoz, hogy megkérdézzük, helyes-e, jó-e, érdemes-e arra, hogy fáradjunk érte, küzdjünk mellette? Mihelyt erre érdemesnek nem találjuk, azonnal elvonjuk róla figyelmünket, csendes elhagyottságra kárhozzatjuk s ha tán nevét megtartanók is, magát a lényegét veszni engedjük, halálra kárhozzatjuk.

Én tudok képzelni olyan egyházat, a mely ahhoz a vén tölgyhez hasonlít, a melynek belsejét a féreg összerágta, a mely rothadásnak indult és egészen megodvasodott s csak a kérgéből él és áll fenn. Lehet, hogy így is sokáig fenntartja magát, nevelhet még ágakat is, de az okos emberek nem fekszenek az árnyékába, mert, igen helyesen, attól tartanak, hogy ha egy erős szél jól megrázza, le fog törni és magával együtt összezúzza mindazokat, a kik árnyékában pihennek.

Én remélem, t. gyülekezet, hogy az unitárius egyház nem hasonlít ehhez a tölgyhez. Remélem, hogy az a kívülről jött sok villámcsapás, az a sokféle mesterséges vagdalás, a mely miatt most ágait, majd kérge egy részét vesztette el, egészségére és megerősödésére szolgált s a sok sebhelyre új izmokat, új idegeket nevelt s most már éppen ezekben van az ereje. Remélem, hogy ezek az új hajtások az unitárius egyházat és annak a vallását nemcsak erőssé, hanem korszerűvé is tették.

Hiszem, hogy az unitárius vallás, mely a hit mellett a tudásra is támaszkodik, s mint ilyen minden új eszmét felölel s hajónak és helyesnek találja, magáévá is tesz, meg van óvva attól, hogy a gyorsan haladó tudomány és mivelődés közepette akár ferdének, akár élehetetlennek lássék; de a látszat nem elég, tette, munkára, hasznosságra van szükség. A modern, az exact tudományokat éppen az teszi népszerűvé, hogy lépten-nyomon, újnál újabb hasznot és nyereséget kínálnak az embereknek. Az egyik kezünknek áll segítségére s készíti a jelesnél jelesebb szántó, vető, arató, cséplő, varró és szövő gépeket; a másik lábunkat akarja megkímélni a fáradsástól s készíti az olcsó és gyors vasutakat; a másik kényelmünket növeli s felállítja a távbeszélőt, hogy ha tetszik, tűzhelyünk mellett hallgassuk végig az operai előadást; még gondolatunkat is könnyebben s gyorsabban megörökíthetjük most, mint valaha, az írás könnyítésére feltalált csodás eszközökkel. Egyszóval, minden testrészünknek rendelkezésére áll a könnyü, a kész, a modern eszköz, annyira, hogy már-már el is vagyunk kényesedve s természetszerűleg azt kívánjuk, hogy minden dolog összhangban legyen ezekkel.

Ha tehát valaki arra vállalkozik, hogy a vallást megkedveltesse és ezekkel a többi kedves dolgokkal egy hajlékban nyerjen helyet számára, legyen elkészülve arra, hogy nem elég azt csak a szószékről hirdetni, be kell vinni a világba, be az emberek közé, vagyis meg kell valósítani, a mit Jézus a tanítványai szívére kötött, midőn azt mondta: „elmenvén, tanítsatok minden népeket és hirdessétek az evangeliumot az egész világnak.” A vallás terjessze a tudást, terjessze a felvilágosodást, hirdesse a haladást és ezt mutassa meg a maga tudományának a mivelésével. mert akkor az emberek önkéntelenül is rá jönnek arra, hogy a vallás éppen oly nélkülözhetlen, sőt nélkülözhetlenebb, mint bármi egyéb, mert a mellett hogy az ember földi boldogságát munkálja, egyszersmind készíti elő mennyei üdvösségét is.

Az ez előtt már nyolcz évvel megalakult Dávid Ferencz Egylet a vallásnak a népszerűsítését, élővé tételét, az erkölcsnek a felvirágoztatását, vagyis a bűnnek az irtását tette feladatává, még pedig nem egy felekezet, hanem az emberek, minden ember közös érdekében s ezért üdvözlöm én a tordai egyházkört, hogy

kibontotta a lobogót itt is s késznek nyilatkozott a nemes munkára.

De nemcsak mint vallásos ember, hanem mint *magyar polgár* is üdvözlöm én ezt a mozgalmat, mert megvagyok győződve arról, hogy ha az aranyos-tordai fiók-egylet a maga körében terjeszteni fogja a vallásos hit és tudás világosságát, a mellett terjedni fog az egyetemes világosság is. Ha a f.-egylet tagjai gyűléseikre, vallásra vagy nemzetiségre való tekintet nélkül, meghívják e megye vagy az egyes vidékek polgárait, ha a t. lelkész urak a magok egyház-községökben megalakítják az ifjúsági olvasó- és önképző-köröket s abba belocsátanak mindenkit, a ki tanulni akar, akkor terjeszteni fogják a világosság mellett a melegséget is s míg az egyik eloszlátja azt a homályt, a mely miatt az emberek nem ismerik egymást helyesen és jól, addig a másik eloszlátja azt a hidegséget, a mely miatt a közeledés és barátkozás lehetetlen volt.

Ebben az esetben megfogják mutatni, hogy annak a vallásnak, a melynek hívei vagyunk: egy felette nagy és magasztos feladata van az emberi társadalom művelésében, az emberi gondolat jó irányba terelésében, ezzel megmutatják, hogy a vallás és az egyház szerepe az államban nem az, hogy az államot kormányozza, hanem az, hogy annak minden üdvös törekvését előmozdítsa s éppen ebből a szempontból is melegen üdvözlöm Önöket, hogy éppen most nyujtják a D. F. Egylet f.-e. megalakításával a béke ólajágát e megye polgárainak, a kik között csak közelebből is sajnos félreértések fordultak elé. a nemzetiségi kérdés miatt.

Az aranyos-tordai unitárius egyházkör 11.000 lelket számlál híveitül. Ezek legtöbbször Torda-Aranyosmegye polgárai, és pedig jobb részt olyanok, a kik vagyoni és szellemi tekintetben a megye elsőrendű elemét alkotják. Ennyi emberrel és ilyenekkel csodát lehet művelni, ha jó vezetők lesznek, de itt azok sem hiányoznak, mert hiszen a már hallott nyilatkozatok is bárkit meggyőzhetek arról, hogy itt a lelkészi kar a célját átérti és akarja s a világi férfiak késznek támogatására.

Fel kell hát emelni azt a zászlót és ki kell bontani, hogy sorakozzanak alája mind azok, a kik a tiszta vallásnak s a nemes erkölcsnek szolgálatába állani késznek. Én szívemből kívánom, hogy éljen a D. F. E. és éljen és gyarapodjék annak legifjabb fiókja az aranyos-torda-egyházköri fiók-egylet!

Az én problemám.

Van a többi között egy hallgatóm, ki egyszersmind ekklesiai harangozó is. A szerencsétlen ember 30 éves, nős, de négy év óta nem látta a feleségét. Ez egy szép napon arra a gondolatra jött, hogy jó volna a faluja szűk határain kívül is szerencsét próbálni s

ugy teve, a miként gondolá. Megszökött. A székelek Amerikájába — Oláhországba ment erkölcsöt tanulni. A megsalt férj a szó teljes értelmében vigasztalhatatlan. Sem feleség, sem anya, sem testvér, sem rokon, a ki gyámolitaná a gyámoltalant. Ugy van! gyámoltalan, mert feleségtelensége mellett még az a kettős szerencsétlenség is környékezi, hogy „nagyot hall és rövid látó“.

A vadházasságokat irgalmatlanul kiirtottam egyházamból, természetesen az én emberem sem lehet e tekintetben kivétel. Hallottam többször, hogy: „a Tisztelendő ur fogja az én halálomat okozni, ha még nem engedi, hogy hitetlenül, cselédkönyvvel aszszonyt vigyek a házhoz, mert jól tudja, hogy az én összes vagyonom sem elégséges arra, hogy a református papi széken a református feleség ellen törvényt ülessek. Tudom, hogy az én papjaim kevés fizetésért elválasztanának, de másoktól nem is kívánhatom, hogy érettem széket csináljanak.“ Smidön a törvénytelen házasság ellen határozottan tiltakoztam: ez annyira elkeserítette a szerencsétlen, hogy öngyilkosságra gondolt s csak egy pár ember véletlen jelenléte akadályozta meg terve végrehajtásában. Azóta is szüntelenül az öngyilkosság gondolatával tépelődik.

Az eset gondolkozóba ejtett. Ha elnézem, hogy vadházasságot kössön az én emberem: törvény ellen teszek s hallgatólag útát mutatok másoknak hasonló tette. Ha a vadházasság ellen indított hadjáratot szigoruan végrehajtom s részrehajlatlan leszek, halálát okozom egy önhibáján kívül szerencsétlenné lett embernek. A papi kötelesség az emberbaráti szeretettel vív erős harcöt. Melyiknek engedjek? melyiket segítsem?... Az olvasó közönség talán megmondaná?!
K.—r.

Az unitárius egyházkörök évi közgyűlései.

Az *udvarhelyi unitárius egyházkör* ez évi közgyűlését H.-Karácsonfalván július 20-án tartotta meg kellő érdekeltség mellett, Darkó Sándor egyházi és Jakab Gyula világi elnökök vezetése alatt, 55—60 tag jelenlétében. Első sorban kiküldettek a bizottságok s felolvastattak a felsőbb leiratok s azután templomba vonult az egész gyűlés. Az istentisztelet meglepő ünnepélyességgel folyt le. Ajtai János h.-almási lelkész egy buzgó ima után Gal. V. 1. alapján oly lelkes és talpraesett unitárius beszédet tartott, mely a karácsonfalvi állapotokhoz a legtalálóbban illett.

Ezután esperes elnök üdvözölte a gyülekezetet. *Hiszek és vullok egy Istent* eléneklése után az istentisztelet véget ért.

A közgyűlés tovább folytattatván, tárgyalatott Egyed Ferencz indítványa, melyben a nyugdíj-minimum 300 frtban szabályozását indítványozza. Közgyűlés az indítványt elfogadja. Nagy vitára adott alkalmat az alap gyarapításának kérdése. Ide vonat-

kozó pénzforrásokul megjelöltettek: a) az államsegély lehető legnagyobb része. b) Minden meghatározott ezél nélkül tett alapítványok. c) Minden évben a zárszámadásnál mutatkozó pénztári maradék felerészben. d) Ugy a fungens, mint a nyugdíjas belső-emberek és ekklésiák az eddig fizetett illeték 50%-áig újabb megrovás alá vonandók. e) Br. Baldácsy s más alapítványi felszabaldulandó jövedelmek ide fordítható része stb. stb.

Ezután felolvastatott a nevelési szakbizottság jelentése egyházköri iskoláinkról, mely szerint nevezetesen a jelen évi zárvizgálatokról dicséretes eredménnyel számoltak be tanítóink. Örvedetes jelenségként lett feltüntetve legtöbb iskolánkban a gyermek dalárdák szervezése s jó eredménnyel folytatott kezelése, a mi tanítói karunk buzgó törekvésére mutat.

Az indítványok során szóvá tétetett Vas István szentpéteri pap által a templomi énekes könyv akár új, akár régi kiadásának kinyomatása, mint a szükség által parancsolt dolog. Továbbá minden ekklésiában a téli estékre önképző körök alakítása s valami oly alap teremtese, melyből a népiskolát végzett növendékek ingyen olvasó könyveket kapjanak.

Végül az indítványok koronájául szóba hozott Brassi Sámuel veterán tudósunknak 93-ik születésnapjára alkalmból egy üdvözlő irat küldése egyházkörünk nevében, mit lelkes éljenzések közt szavazott meg a közgyűlés.

Sok más közérdekű tárgyak közül a tér szűke miatt csak ezeket kívántam feljegyezni. Közébédünk vidám hangulatban folyt le. Közgyűlés lefolyása jó rendben. A tanácskozás délután 5 órakor végződött.

Vargyas, 1893 aug. 11.

K S.

A keresztsuri körből. Folyó évi július 25-én tartotta meg egyházkörünk szokott évi közgyűlését. A közgyűlést összehívó tárgysorozatból ítélve, s pipei ekklésiánk távol fekvését tekintve: nem is reméltük, hogy oly népes lesz e gyűlés, mint a milyen volt.

A közgyűlést megelőzőleg istentisztelet volt. Egyházi beszédet tartott kis-solymosi lelkész Nagy Sándor aa, ki általános tetszést nyert a *valódi kegyesség alapjáról és eredményéről* mondott szép szónoklatával. Az istentisztelet hatását nagyban emelte a Györfi Ferencz paptársunk vezetése alatt működő egyházköri dalkör. Nagy kár, hogy a szépen előadott énekök az éneklők kevés száma és a szólamok aránytalansága miatt némi kívánni valót hagyott fenu.

Buzgó esperesünk Raffaj Demokos úr egy gyönyörű bibliai példázat alapján kérte számon pipei hiveinktől a vallás-erkölcsi élet ama kincseit, a melyeket 26 év előtt itt tartott közgyűlésünk gondozásukra bizott volt. Megelégedéssel igazoltuk, hogy említett hiveink a más nemzetiségek közé beékelve is, hű munkások, buzgó unitáriusok.

Istentisztelet után erélyes gondnokunk Mlgos Szent-Királyi Árpád úr nyitotta meg a gyűlést. Bizottság neveztetett ki a köri pénztár megvizsgálására és köri segély-alap kamatainak kiosztására. Felolvastatott a mult ülésről vezetett jegyzőkönyv, melynek pontos és avatott szerkesztése Kádár Lázár jegyző aa érdeme. Élénk figyelem tárgya volt szeretve tisztelt esperesünk évi jelentése, a mely egyházkörünk közigazgatási és biráskodási menetét a legpontosabban tünteti fel, hiven tükrözvén vissza az előnyöket és hiányokat.

Igen fontos tárgya volt a közgyűlésnek az egyházköri *tanügyi bizottság* jelentése, a melyet a gyűlés módosítás nélkül vett tudomásul. Elismerés Gábor Albertet illeti. E tárgy több mint 2 órai tárgyalásra adott alkalmat.

A felsőbb leiratok tudomásul vétetvén, az ezek alapján szükséges további intézkedések szabályszerűen megtétettek.

A köri pénztár megvizsgáltatván, pénztárnok tkts. Raffaj Károly urnak elismerést nyilvánítottunk s az ez évben kiosztható segélyre Nagy Mózes, Ürmösi Sándor, Fekete Domokos, Nagy Benedek, Péter József, Darkó József és négy papi és tanítói özvegy jelöltettek ki.

A belső emberek nyugdíj-minimumának 300 frtra felemelése céljából tett és egyházkörünkhöz is megküldött Egyed Ferencz-féle indítványt a gyűlés nem pártolja, mert ennek ez idő szerinti keresztülvitele a részvényesek igen nagy megterheltetésével járna s a közgyűlés különben is megbizik az alapot kezelő E. K. Tanácsban, a mely — ha teheti és ha szükségét látja — az alapszabályok keretén belől mindent meg fog tenni e célra. A menedékházak felállítása ügyében körözött Kelemen Albert-féle indítvány egyházkörünkben tárgytalan, mert erre nézve politikai hatóságunk már intézkedett s épen a tett indítvány lényege szerint. Az egyházköri fegyelmi bíróság egyik világi tagja, Péterfi Lajos, a mult évben a körből eltávozván, helyébe most Dr. Jankovich Pál egyh. tanácsos aa választatott meg.

Indítványok tétettek: az egyházközségi szervezet kodifikálására, az ekklesiákban kettős záru szekrények készítésére, az elhunyt papok sirjai fölébe sirkövek emelésére, az egyházi tanácsosok ajánlása, illetve választási módjára és végül a fegyelmi bíróságról szóló törvény 4. §-a. pontjának némi módosítására. Ez indítványok közül az utóbbi egyhangulag elfogadtatván: az előbbieik különböző okok alapján ez uttal félretétettek.

A közgyűlést, esperes urunk, rövid, de lelkes szavakkal továbbra is buzgóságra gerjesztvén, bezárta és a tagok mindkét elnök éltetésével ebédhez siettek, hogy pipei hiveink vendégszeretetét élvezzék. Az ebéd alatt pohárköszöntők is voltak. Nem szük-

ség mondanom, hogy első sorban szeretve tisztelt főpásztorunk egészségeért üritettük a jó pipei bort lelkes örömmel. —th.

Aranyos-tordai körből. Az unitáriusok „Aranyos-tordai köre“ évi rendes közgyűlését f. hó 12-én tartotta Tordán a polgári fiúiskola helyiségében. Csegezy László esperes egy igen szép és tartalomdús beszédben üdvözölte az egybegyűlt tagokat. Különösen jól esett az elnöki megnyitó azon részét hallanunk, mely az Aranyos-tordai körben a nevelés kellő sikerét constatálta. Ezután kezdtek a tárgysorozathoz.

A tárgysorozat legfontosabb pontja a belső emberek nyugdíjának emelése volt. Az egyházkör ajánlja: a) a nyugdíj illeték megkészezését, b) az évi segélyekből erre a célra több levonást, c) a megüresedő ekklésiék egy évig ürességben tartását s az évi belső emberi fizetést a nyugdíjalaphoz csatolni.

Az egyházkör a kisdedovóda felállításának szükségessége mellett nyilatkozott. Egyházköri gyűlésünk elfogadta a marosi egyházkör azon életrevaló indítványát, hogy az iskolák a nyári hónapokban alakittassanak ovóda helyiségekké s a tanító és neje, esetleg a tanítónő ügyeljen fel a gyermekekre, illő díjazás mellett.

Örömmel jelezhetjük, hogy körünkben is megalakult a D. F. fiók-egylet. Az alakuló gyűlésre megjelent központi titkár Boros György úr is.* Elnöknek sikerült megnyernünk egyházkörünk egyik érdemes gondnokát, nsgos Csegezy Mihály urat, kinek egyházuink ügyeiben eddig tapasztalt fáradhatatlan munkássága igen szép reményekre jogosít. Megválasztattak még tiszteletbeli elnököknek Csegezy László esperes és Szigethy Sándor felügyelőgondnok, alelnököknek: Gr. Bethlen Gézáné ő méltósága és Gál Miklós toroczközi lelkész; titkárnak: Biró Lajos várfalvi, pénztárnok: Dali Adám szentmihályfalvi lelkészek. Megalakult még a választmány is, de névsora nem lévén nálam, nem közölhetem.

A hivatalnokok megválasztásában kellő megfontolást látunk, s reméljük is, hogy minden követ megmozdítanak e szentügy érdekében. Nagy és fontos ügy, melynek szolgálatába állottak. Legyenek hív sáfárok a reájok bizottakban.

Kutató.

Marosi egyházkör. A mi körünk közgyűlése július 18-án Ny.-szent-mártoni derék egyházunkban tartott egyházi és világi tagok nagy érdeklődése mellett. Esperes Kelemen Albert a fia meleg szavakkal üdvözölte és nyitotta meg a gyűlést. Első fontos tárgy a tanügyi jelentés volt, melyet Nagy János lelkész a fia terjesztett elé. A közgyűlés örömmel tapasztalta, hogy a tanügy terén

* A titkár urnak az alakuló gyűlésen tartott beszédet külön közöljük.

haladás volt minden irányban, habár úgy az iskolába járás, mint az iskolák felszerelése és épülete több helyen sok kívánni valót hagy fenn. Megfigyelésre méltónak tartjuk, hogy a közgyűlés a tanulóknak templomba vitelét elrendelte. Koronájául a tanácskozásnak, köri gondnok mlts. Fekete Gábor úr nyilatkozatát tekintjük, a ki a tanításban legnagyobb sikert elért tanítónak felajánlott egy 20 koronás s a második helyen kitüntetettnek egy 10 koronás aranyat. Ez derék gondnoki szónoklat Az Isten éltesse sokáig! Megfigyelésre méltónak tartjuk Rédigér Géza afiának azt az indítványát, hogy a nyári vasárnapi tanításnak a szabályozása céljából készíttessen az E. K. Tanács egy vezérkönyvet a lelkészek útmutatására. Ezt a közgyűlés is magáévá tette.

A családi értesítők és anyakönyvi kivonatok díjának a leszállítását a kör nem ajánlja, mert az a lehető legkisebb összegben van megállapítva máris.

Választás rendjén az alpapi székhez ügyvédnek megválasztott derék ifju papunk Fazakas Lajos. Két fontos tárgyról utolsó helyen kívánok megemlékezni. Egyik a belső emberi nyugdíj minimummal 300 frtra emelése. Ezt mi is óhajtjuk s e végett meghatároztuk, hogg a papok és az ekklésiák évenként kétszeres illetéket fizessenek. A főt. püspök úr, mint főpap helyett fizetné az illetéket a közpénztár, az olyan tanárok, kik az intézetnek tagjai, fizessék magok. Óhajtánók, hogy a konfirmandusoktól 15 kr. díj szedessék. Az államségélyből nem 300 frt, hanem évi 600 frt lenne az alaphoz csatolandó. A közpénztár évi feleslegéből is bizonyos %, ehhez az alaphoz volna csatolandó. Óhajtánók, hogy a kik most már nyugdíjat élveznek a 150 frittal hagyassanak, mivel ők az újabb terheket nem viselik.

Másik fontos tárgy a kántortanítói fizetés szétválasztása. Ebben mi úgy vélekedünk, hogy a tanítói fizetés a tandíjon kívül nálunk semmi egyéb nem volt, s ez is a tanulók száma szerint változott. Mi tiltakozunk az ellen hogy, egyházi alapok tanítói alapoknak tekintessenek.

Istentiszteletet is tartottunk s ezt Pap Sándor afia derék beszéde és esperesünk magas szárnyalatu üdvözlete igen hatásossá tette. Végül megemlítem, hogy derék esperesünk évi jelentése most is eseményszámba ment. Isten éltesse! **Tudósító.**

Küküllői kör. A küküllői unitárius egyházkör közgyűlését augusztus 1-én Dombón tartotta. A közgyűlést istentisztelet előzte meg. Egyházi beszédet mondott Péter Sándor, szt-benedeki pap.

Templomozás után a kényelmes papi lakban kezdődött a gyűlés. Az elnöki jelentés kimerítően ölelt fel minden mozzanatot, a mi egy év alatt körünkben történt. Örvendetesen emelem ki, hogy az iskoláztatásban a mult évhez mérten, a jelentés szerint, roppant nagy a haladás. Azonban a jelentés pénzügyi szempont-

ból csak az összegekről beszélt, itt kívánatos lett volna a részleteket is közgyűlés elé tární. A jelentés egész terjedelmében jegyzőkönyvre vétetett.

A leiratok közül többek között tárgyalatott a magas miniszterium azon felhívása, melynek alapján küldetett le a Mélt. és Főt. E. K. Tanácstól, mely a papi kiadványokért járuló nyomorult 50 krok alább szállítását, illetve törlesztését véleményezi. Szegény papok, 150—200 frt fizetésből is még engedjeteK akkor, a mikor a hivatalsszolgák is fizetésemelésben részesíttenek! Ugyan mi sors vár még a papok anyagi helyzetére? Megmutatja majd a jövő.

A másík leirat melléklete Egyed Ferencz javaslata volt a papi nyugdíjnak 300 frt minimumra való felemelésében. Igen szép és magasztos indítvány. Mondhatom, egyhangulag lett elfogadva s ugy erről, mint az előbbi leiratra külön felterjesztést küld a közgyűlés a Mélt. és Fötiszt. E. K. Tanácshoz.

De vajjon hogyan, minő megfajtással vihető ez keresztül. mig minden pap törzsfizetése legalább 300 frtra nem emeltetik? Azt hiszem, e kérdés az irányadó köröket, illetve a Mélt. és Föt. Egyházi Tanácsot a javaslat tárgyalásakor nem kis mértékben fogja foglalkoztatni.

Vajha ugy lenne!

E gyűlésen újította meg lemondását D. id. Pataky László úr sok buzgósággal, lelkiismeretes odaadással viselt felügyelő gondnoki állásáról. Fájdalmas kötelességet teljesített közgyűlés akkor, midőn e lemondást elfogadta.

Tanügyi előadó Kis Sándor igen szép jelentésben ecsetelte a nevelésügyi szakbizottság mult isk. évi működését s az iskolák zárvizsgájáról beérkezett jelentések alapján a tanév sikerét.

E pár sort nem zárhatom be a nélkül, hogy az egyházkör minta-ekklésiájának azt a vallásos buzgóságát, melyet kül- és bel-életökben egyaránt kifejteneK, s mely most is egy diszes iskola építésében nyilvánul, ismételten, fel ne említsem. Legyenek mindig elől s ne engedjék ki a vezérszerepet kezeikből a többi ekklésiával szembe!

Szőkefalva, 1893 aug. 15.

Gvidó Béla.

Aháromszéki kör. Közgyűlésünk fő tárgya esperesünk lelkészi jubileuma volt. Erről már megemlékeztünk. Ezen kívül a b. e. nyugdíj ügyében tartott eszmecsere érdemel kiváló figyelmet, már csak azért is, mivel Csifó Salamon tagtársunknak derék, részletes indítványa annyi fontos számítást tartalmaz, hogy meggyőződésünk szerint a nyugdíjügyének nagy lendületet fog adni. Közgyűlésünk határozattá emelte, hogy a rendes válóperék után 5 frt, a rendkívüliek után 15 frt fizetessék a nyugdíjalapnak, s szintén azt is,

hogy már a jövő Főtanács emelje fel a minimális nyugdíjösszeget 200 frtra. Eenyiben kívántam értesíteni az „Unitárius Közlönyt“ a mi közgyűlésünkről.
r. l.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— A kolozsvári unitárius főiskola, valamint a kolozsvári többi összes tanintézetek megnyitása a vidéken és Kolozsvárt fellépett járvány miatt október 1-ső napjáig elhalasztatott.

— Személyi hírek. Vallás és közokt. minister ömlga Gál Kálmán fehértemplomi áll főgymn. tanárt ugyanoda rendes tanárrá nevezte ki. Gratulálunk! — Kanyaró Mihály várfalvi áll. el. isk. r. tanítót az újtordai el. iskolához; Orbók Gyula székely-kocsárdi áll. el. isk. r. tanítót a várfalvi áll. el. iskolához; Mátyé György tanárt Nyiregyházáról Lugosra; Ütő Sándor tanítót a köhalmi áll. el. iskolához r. tanítóvá nevezte ki. — Barabás Sándor egyh. tanácsos fiát a bölöni népes és tekintélyes egyház gondnokává választotta. — Ptasznik József nyiregyházai r. tanárt az E. K. Tanács a latin és magyar ny tanszékre a kolozsvári unitárius főiskolához r. tanárrá megválasztotta. — Zalányi János tanárjelöltet az E. K. Tanács óraadó tanárnak megválasztotta helyettes tanári munkakörrel és jeleggel. — Péterfi Lajos kolozsvári főiskolai tanár barátunkat és kartársunkat, saját kérésére, a vall. és közokt. minister úr kinevezte Pancsovára az áll. gymnasiumhoz tanárnak. Ószintén sajnáljuk, hogy Péterfi barátunk, ki csak most egy éve jött főiskolánkhöz, megvált tőlünk, mert ez alatt az idő alatt egy jeles szakembernek és jó kartársnak bizonyította magát. Óhajtjuk, hogy az új körben olyan közszeretetnek örvendjen, a milyenben kolozsvári kartársai óhajtották részesíteni.

— Theologiai ismeretek tára. Zoványi Jenő kolozsvári ev. ref. lelkész szerkesztésében s több ev. ref. tanár és lelkész közreműködésével megjelent „Theol. ism. tára“ I-ső füzeté, tartalmazván egy pár száz gondosan irt cikket az A betű alatt. Unitárius érdekű cikkek: Agh István püspök, Almási G. Mihály püspök, Angol-Magyar egyházi érintkezések, Árkosi Benedek tanár, Aranyostordai egyházkör. Mindenik cikik kellő utánjárással van írva, de a 27-ik lapon sajtóhibából 1569 mondatik Dávid Ferencz püspökké választása évének, 1568 helyett. Éppen lapunk zártakor vettük a II. füzetet, mely az I-nek méltó folytatása. Ebben unitárius érdekű cikkek: Basilius István, Baumgárt Bálint, Békés Gáspár Blandrata, Bogáti Miklós, Boros Györgytől. Papoknak s papnövédeknek melegen ajánljuk ezt a jól indult s hasznos könyvet, mely tizenkét füzetben jelenik meg. Egy füzet ára 50 kr., a mi a kiadóhoz, Horátsik János könyvkereskedőhez küldendő Kolozsvárra.

— Ifj. Nagel Ottó könyvkereskedésében, Budapest, Muzcum-körut, megjelent Knorr Alajos Önügyvájének 3-ik füzeté, melyben a szerző folytatja a különleges bíróságoknak ismertetését, ezután áttér a másodbíróságokra, ismerteti azok hatáskörét polgári perek és perenkívüli, továbbá kereskedelmi, váltó, csőd, bányá, valamint fenyítő ügyekben; a kir. törvényszékek mint másodbíróságok hatáskörét, felsorolja a kir. ítélo-táblákat és azok területét; előadja a legfőbb birói hatóságok hatáskörét. A második rész czime „Okiratok“, melyben legelőbb szól a jogokról és jogviszonyokról; az örökösödésről; a jogok és kötelezettségek biztosításáról; ismerteti a szerzői jogot: különösen a szerzői jogot írói művekre, szól a szerzői jogról zeneművekre, színművekre nézve, a képzőművészet alkotásairól, építészeti és más műszaki rajzok és ábrákról, végre a fényképekről. E tartalmas füzet ára 30 kr.

Dr. Bartók István siremlékét tisztelői és barátai felállították a kolozsvári köztemetőbe és azon a következő felirat olvasható: „Dr. Bartók István orvos, polg. iskolai tanár, az unitár főisk. és keresk. akadémia orvosa Emlékére

tisztelői és jó barátai; szül. 1845. jul. 4-én, megh. 1889. aug. 25.“ A kő granit, magassága 210 cm.; az emléék összes költsége 314 frt 20 kr. Ehhez az összeghez hozzájárultak: Laborda Kálmánné Bartók Eugenia 50 frt, Ferencz József püspök 25 frt, Benczédi Gergely tanár 10 frt, Benkő Mihály 5 frt, Mikó Imre 10 frt, Kőváry László 15 frt, Gyulay László 10 frt, Strausz Armin vasuti hiv. 5 frt, Simó Ferencz Budapest 5 frt, Pap Mózes tanár 5 frt, K. Nagy Sándor és neje 30 frt, Dr. Genersich Antal egyet. tanár 10 frt, Ulár Pál tanár 1 frt, Veres Dénes 2 frt, Péterfi Dénes 5 frt, Benkő Sándor 5 frt, Zathureczky Albert 10 frt, Kovács János tanár 2 frt, Kőváry Mihály 5 frt, Kőváry Mihályné 5 frt, Ulár Pál ismét 1 frt, Filep István 5 frt. A Mária Valéria árva ház választmány a: Zeyk Józsefné 2 frt, Sigmond Dezsőné 2 frt, Szász Domokosné 1 frt, Albach Gézané 1 frt, Korbuly Bogdánné 2 frt, Kanitz Ágostonné 1 frt, Pánczél Imréné 1 frt, Somlyai Lászlóné 1 frt, Gyulai Lászlóné 1 frt. — Özv. Stadler Károlyné 5 frt, Székely Mózes Naszód 2 frt, Sipos Gábor 5 frt, Ferenczi József 10 frt, összesen 244 frt, mely kamattal együtt 284 frt 16 kr-ra nevededett, melyet az unitárius Egyházi K. Tanács 30 frt 4 kr-ral megpótoltt.

— **Köszönet.** Tiszteendő Lőfi Áron bölöni lelkész és háromszékköri unitárius esperes ur jubileuma alkalmával rendezett bádra a jótékony cél érdekében felülfizetni szivesek voltak: Kisgyörgy Sándor 1 frt, ifj. Tana Sámuel 50 kr, Grünfeld Mihály 2 frt, Rafael Jakab 2 frt, Hosszu Ferencz 1 frt, Kánya Miklós 40 kr, Veress György 40 kr, Útó Béla 40 kr., Ajtai János 80 kr; összesen 8 frt 50 krt. Szives készségekért fogadják a nyilvánosság előtt is őszinte köszönetünket.

Jubileum-rendező bizottság.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A D. F. Egylet pénztárába ez év július 1-től—aug. 25-ig a következő befizetések történtek:

1 frt rendes tagsági díjat fizettek 1892-re: Pápai István (1893-ra is), N.-Várad Péter Sándor, M.-Szt.-Benedek, Arkosi László (1893-ra is) Máté Sándor (1893-ra is), Szt.-Mihályfalva. Orbók Ferencz (891—93), Kolozsvár. Dézsi Mihály (891—93), Szováth. 1893-ra: Koronka Antalné, alapító, Kolozsvár.

1 frt 20 kr. előfizetési díjat fizettek 1892-re: Szentiványi Zsigmond, S.-Szt.-György. 1893-ra: Bajka Sándor, Szent-Mihályfalva. Szegedi Árpád S.-Szent-György. Pálfi István (892-re is), Abrudhánya. Albert János, Torda. Balogh Gyula, Szombathely.

Maroskörből tagsági díjat fizettek: Nagy János, 1837—89. Pető Mózes 1889. Szabó Lajos, Májai Gábor, 1892-re. Rödiger Géza, Gyöngyösi Dénes, Gál Elek, Fazakas Lajos, Ince Lajos, Kozma Miklós, 1892—93-ra. — Kelemen Albert, Kelemen Albertné, Schuller József, Fekete József, Fekete Gábor, Ürmösi Kálmán, Székely Lajos, Pap Sándor, 1893-ra.

Kereszturkörből: Mihály Dénes, pénztárnok 11 frtot. (Jövvörök névszerint.)

Fiatalság B. című fizetre fizettek: Péter Sándor, M.-Szt.-Benedek, 2 frt, Vas István, H.-Szt.-Péter, 2 frt.

Ha valakinek pénzküldeménye e kimutatásból kiteszöleg a nyár folytán nem jutott kezéimhez, sziveskedjék azt velem minél előbb közölni. Együttal a különböző díjak és tartozások beküldését is tisztelettel kérem.

Kolozsvárt, 1893 aug. 25.

Iszlai Márton
pénztárnok.

TARTALOM: Lőfi Áron. (Arck.) Kiss Sándor 129. lap. — Emlékül. (Költ.) Végli Mátyás. 130. l. — Üdvözlő beszéd. Boros Gy. 134. l. — Az én problémám. K.-r. 136 l. — Az unitárius egyházkörök évi közgyűlései. 137. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak 143. l. — Egyleti élet és munkásság. 144. l. —

Nyomatott Gámán János örökösénél Kolozsvárt. (Belkőzéputca 10.)